

> DÜBAM
DÜNYA BÜLTENİ ARAŞTIRMA MASASI

YENİ ABD DIŞ POLİTİKASINDA ASYA FAKTÖRÜ

DÜBAM

YENİ ABD DIŞ POLİTİKASINDA ASYA FAKTÖRÜ

Genel Yayın Yönetmeni
Akif Emre

Derleyen
Aynur Erdoğan

DÜBAM Yayınları
Küresel İletişim Merkezi
Barbaros Bulvarı, Balmumcu / Beşiktaş
Tel: (0212) 274 80 21 – 274 80 22
www.dunyabulteni.net

dübam

Sunuő

Bu dosyada ABD'nin Ortadoğu ve Doğu Asya dış-politikalarına odaklanılarak küresel gücündeki değişimin izi sürölmektedir. Bu değişim bazı yazarlar tarafından ABD'nin küresel hegemonik gücünü kaybettiği şeklinde yorumlanırken bazı analistler yerel güçlere bölgelerinde daha fazla inisiyatif almalarının önünün açılması olgusundan hareketle ABD dış-politikasının yeni ilkelerle yeniden şekillendiği yorumunu yapmaktadır. Dosyada yer alan yazılarda bölgesel güç ilişkilerindeki değişimler ele alındığı gibi bu değişimin ne anlama gelebileceğine dair yorumlar da yer almaktadır.

DÜBAM

dübam

İçindekiler

Obama, Çin ve Ortadoğu / 02/07/2013

Jack A. Smith 9

Amerika Ortadoğu'dan kaçamaz / 30/07/2013

Zachary C. Shirkey 21

Çin-Rusya ilişkileri derinleşiyor / 03.07.2013

Mu Chunshan 25

Ortadoğu'nun yeni yüzü / 30.09.2013

İmad Ayasira 27

Amerika'nın düşününün sonuçları / 05/11/2013

Immanuel Wallerstein 29

Ortadoğu'da yükselen güç-değer çelişkisi / 12/11/2013

Akif Emre..... 31

dübam

Obama, Çin ve Ortadoğu

Jack A. Smith

Çin Devlet Başkanı Şi Cinqing ve Başkan Barack Obama'nın iŐtirakiyle 7-8 Haziran'da California'da yapılan ilk zirve konferansı ve Obama'nın iki hafta önce Amerika'nın Ortadoğu'daki 12 senelik askeri rolünün geleceğini yeniden belirlediği önemli konuşması arasında açık bir bağlantı var.

Aslında Obama, dış/askeri politikasının ağırlığını Ortadoğu ve terörizme karşı savaştan uzaklaŐtırıp, Çin'in kaçınılmaz olan büyük güç statüsüne dönüş Şartlarını idare etmek üzere Asya'ya çevirdi. Washington tarafından Çin'in nüfuzunu sınırlandırmak için iki sene önce başlatılan süreç -Şimdi "Asya Pasifik yeniden dengeleme stratejisi" olarak adlandırılan, Asya "ekseni"- hızlandırılabilir.

Çin basınında bu irtibatla alakalı olarak herhangi bir bahis tespit etmedim ama Şüphesiz Obama ile görüşmesinden hemen önce bu "yeniden dengeleme" konusu Devlet Başkanı Şi'nin endiŐelerini arttırmıŐtır. Benim bildiğim, ABD kitle iletişim araçlarında tek bahis, 25 Mart'ta New York Times'ta Obama'nın yorumlarıyla ilgili makaledeki tek paragrafı: "Sayın Obama'nın konuşmasında söylenmedik kalan Şey, onun yeni odaklanmasındaki en büyük motivasyonlardan biriydi: Asya'nın hızla büyüyen bölgesine odaklanabilmesi için Amerika Birleşik Devletleri'ni Ortadoğu'dan kurtarma arzusu."

Bu deđiŐiklik pratikte anlamlıdır. Oval Ofis, açık bir Şekilde, ilkel silahlara sahip küçük ve bölük pörçük bir düşman üzerine saplantılı bir Şekilde takılıp kalmanın Amerika'nın emperyal çıkarlarını tehlikeye soktuğunu gördü. ABD hükümeti için açık bir Şekilde baş jeopolitik ödül, Ortadoğu'da değil, Doğu ve Güney Asya'dadır. Ortadoğu, 11 Eylül 2001'den beri, itibar ve maddiyat bakımından muazzam bir maliyetle -muhtemelen 5 trilyon dolar ya da daha fazla- Washington'un tüm dikkatlerini üzerine çekti.

Bu yeni dış/askeri politika dürtüsünün aydınlığa kavuŐturulması, Başkan Obama'nın 23 Mayıs'ta Amerika'nın savaşlarını, insansız hava araçlarını ve Guantanamo'yu yeniden tanımlayan önemli konuşmasını yapmasındaki baş sebeptir. Onun asıl mesajı, "Biz çabalarımızı sadece sınırsız 'teröre karşı küresel savaş' olarak değil, daha çok Amerika'yı tehdit eden Őiddet eğilimli belli aşırı uç Őebekelerin dağıtılması için bir dizi tutarlı, hedefli çabalar olarak tanımlamalıyız" oldu.

Oval Ofis, açık bir Şekilde, ilkel silahlara sahip küçük ve bölük pörçük bir düşman üzerine saplantılı bir Şekilde takılıp kalmanın Amerika'nın emperyal çıkarlarını tehlikeye soktuğunu gördü.

Asya'ya yönelik “yeniden dengeleme,” Obama yönetiminin Ortadoğu'yu ihmal edeceğine dair küçük de olsa bir niyetinin olduğu manasına gelmiyor. Bu, terör savaşları denilen küçük savaşların artık Washington'un birinci uluslararası önceliği olmadığı manasına geliyor. ABD mücadeleye devam edecek ama büyük işgal ordularıyla hazinenin trilyonlarına mal olacak şekilde değil, daha az sayıda özel kuvvetler, insansız hava aracı ve genelde daha ucuz vasıtalarla.

Afgan, Irak ve “terör” savaşları, muhafazakar siyasi atmosfer, geriye giden iktisadi ve siyasi eğilimler ve 21. yüzyılın ilk yıllarında iki partili sistemin etkisizliği ile birleşince, gülünç bir Amerikan demokrasisi oluşturdu: Sivil özgürlükler ve mahremiyet hakkı hususunda hükümette büyük erozyon; seçmenlere dayalı değil paraya dayalı seçim sistemi; ve tomurcuklanan adaletsizlik ve fakirlerin durumuna kayıtsız iktidardaki seçkinler.

Terör savaşlarının sembolü Usame Bin Ladin öldü (ABD!, ABD!, ABD!) ama ölmeden önce, çok daha zayıf düşmanlara karşı iki gereksiz ve sıkıntı verici derecede çıkmaza girmiş savaş başlatması için dünyanın en güçlü ülkesini aldattı. Bu savaşlar bu iki ülkede karışıklıklara ve bölgenin büyük bölümünde Amerikan saldırganlığının eleştirilmesine yol açtı.

OBAMA-Şİ GÖRÜŞMELERİ

Konuşmayla ilgili olarak aşağıda daha fazla detay vardır ama ben şimdi öncelikle Devlet Başkanı Şi'nin ziyaretine odaklanacağım. 7-8 Haziran'da iki devlet başkanının birlikte sekiz saat tartışarak geçirdikleri toplantılar hakkında tam olarak değerlendirme yapmak için henüz çok erken. Washington'un bakış açısına göre iki baş mevzu vardı, siber hırsızlık ve Kuzey Kore. Buna ilaveten birkaç tartışma ve anlaşma oldu.

SİBER HIRSIZLIK

Obama, “Amerika Birleşik Devletleri'nde özel ve kamusal alanda merkezi Çin'de bulunan varlıklar tarafından siber açıdan imkan verilen entelektüel mülkiyet ve diğer türlerdeki mülkiyetlerde Çin'in iddia edilen büyük ekonomik hırsızlığından duyduğu sınırsız memnuniyetsizlik hususunda” Şi'yi bilgilendirdi. Geçen mart, Milli İstihbarat Direktörü James Clapper, büyük ölçüde terörizmin yerine geçen siber tehditlerin, ABD milli güvenliği için en büyük tehlike teşkil ettiği tanıklığında bulundu.

Obama, Çinli misafirine kayda değer bir baskı yöneltti ama sonuçtan pek tatmin olmadı. Siber toplantıların sonunda Obama'nın milli güvenlik danışmanı Tom Donilon (yakında yerine BM delegesi Susan Rice geçecek), sadece bunu bildirebildi: “Çinli üst düzey liderlerin bu meselenin Amerika Birleşik Devletleri açısından ne kadar önemli olduğunu net bir şekilde anladıkları şimdi oldukça açıktır.”

Amerikan liderinin siber sunumu aynı gün Guardian'ın (İngiltere) bildirdiği “Obama

üst düzey milli güvenlik ve istihbarat yetkililerine, ABD'nin siber saldırıları için potansiyel yurt dışı hedeflerine yönelik bir liste hazırlamalarını emretti" haberiyle bir şekilde gölgede kaldı. Bu 18 sayfalık çok gizli başkanlık direktifi, köşe yazarı Glen Greenwald'a NSA muhbiri Edward Snowden tarafından tedarik edildi. Açıkçası, ABD de çoğu büyük ülkenin yaptığı gibi siber suçlara karışıyor. Öyle ki o, İran'ın bilgisayar şebekesini bozmak için ilk siber "savaşı" da başlatmıştı.

Şi, ABD medyasını Çin'e yapılan siber saldırıları görmezden gelmekle eleştirdi. O ayrıca "İyi niyetli iş birliğiyle yanlış anlamaları ortadan kaldıracaktır ve bilgi güvenliğiyle siber güvenliği Çin'le ABD arasında olumlu bir iş birliği alanı yapabiliriz. Buna hem Çin'in hem ABD'nin ihtiyaç duyduğu ve her ikisi endişeyi paylaştıkları, Çin de siber saldırıların bir kurbanı olduğu için, biz bu meselenin halline yönelik samimi tedbirler alınabileceğini ümit ediyoruz" yorumunda bulundu.

Zirveden kısa bir süre sonra, Associated Press'e göre, "Çin'in internet güvenliği şefi devlet medyasına Pekin'in ABD merkezli bilgisayar korsanlığıyla alakalı olarak Pekin'in muazzam miktarda bilgi biriktirdiğini söyledi. Yetkili, ABD hükümetini suçlamaktan kaçındı, siber saldırılara karşı savaşta iş birliğinin daha iyi bir yaklaşım olacağını söyledi." 13 Haziran'da muhbir Snowden, Hong Kong'da South China Morning Post'a Milli Güvenlik Teşkilatı'nın Çin ve Hong Kong'a karşı casusluk yaptığını açıkladı. Aynı gün, Dışişleri Bakanlığı sözcüsü Hua Chungying, Çin'in siber saldırıların "büyük bir kurbanı" olduğunu söyledi ama herhangi bir suçlama yöneltmedi.

KUZEY KORE

Her iki taraf, Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti (Kuzey Kore) ile ilişkileri de görüştü. Donilon, toplantıların sonunda Beyaz Saray'ın zafer olarak algıladığı şeyi duyurdu: "Kuzey Kore'ye gelince, önemli noktanın, hedefler konusunda tam anlaşma sağlanması olduğunu düşünüyorum. Bunlar da nükleer silahlardan arındırma; aslında Kuzey Kore'nin yerine getirmesi için gereken, bu ülkeye baskı yapacak Güvenlik Konseyi kararları konusunda tam anlaşma ve bu hedefin başarılması için atılması gereken adımlar konusunda birlikte çalışacağımıza dair tam anlaşmadır."

Toplantılardan önce, bunun Çin'in eski müttefikine karşı yeni tutumu olabileceğine dair dedikodular dolaşıyordu ama Kore'yle ilgili görüşmeleri özetleyen Çin heyetinin önde gelen bir üyesi, sadece Şi ve Obama'nın "iş birliği konusunda görüştiklerini, farklılıklardan kaçınmadıklarını" söyledi.

YENİ İLİŐKİ

Pekin hükümeti, Çin'in "uyumlu, barışçı bir şekilde güç elde etmeye ve uluslararası

Açıkçası, ABD de çoğu büyük ülkenin yaptığı gibi siber suçlara karışıyor. Öyle ki o, İran'ın bilgisayar şebekesini bozmak için ilk siber "savaşı" da başlatmıştı.

sistemin sorumlu bir üyesi olmaya” çalıştığını vurguluyor. Devlet Başkanı Şi, toplantılar sırasında, karşılıklı güven, saygı, önemli meselelerde iş birliği ve farklılıkların giderilmesi için daha iyi yollara dayalı “yeni bir tür büyük güç ilişkisinden” yana olduğunu söyledi.

Xinhua haber ajansı şöyle bildirdi: “Şi’nin üst düzey dış politika danışmanı Yang Jiechi’ye göre, Obama ABD tarafının Çin’le ilişkilere büyük önem verdiğini ve Çin’le karşılıklı fayda ve karşılıklı saygıya dayalı bir devlet devlete modeli inşa etmeye gönüllü olduğunu, böylece farklı küresel sorunlara birlikte karşı koyulabileceğini ifade ederek bu teklife aktif bir şekilde karşılık verdi.”

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ

ABD tarihte atmosfere en fazla sera gazı salan ülkedir ama son birkaç yıldır göreceli olarak yeni gelen Çin bu konuda en büyüktür. Zirvede her ikisi, sera gazlarının en etkili-lerinden biri olan hidroflorokarbon salımlarını azaltmayı kabul etti. Bu, büyük bir adım değildir ama bir başlangıçtır. Çin, geçen ay kendi kendine önemli bir duyuruda bulundu, 2016’dan başlayarak sera gazı salımları için bir tavan belirleyeceğine söz verdi. Bunun, diğer ülkeleri ve belki de ABD’yi bile etkileyecek büyük bir ilerleme olduğu düşünülüyor.

Toplantıda ele alınmayan, Çin’in para biriminde Amerika’nın aleyhine manipülasyon yaptığına dair Washington’un mutad şikayeti idi. Son birkaç senedir Pekin, temkinli ama sistematik bir şekilde dolara karşı parasının değerini yükseltiyor. Şimdi parasının değeri doğal değerine yaklaştı.

Zirve, kendi içinde verimliydi ama ne Washington’un jeopolitik hedeflerini ne de Asya’ya yönelik gizli “yeniden dengeleme” tehditlerini değiştiriyor.

Pekin, Washington’la barışın muhafazası konusunda son derece endişelidir. O 314 milyon nüfuslu ABD’den daha küçük bir alanda 1,3 milyar insanı beslemek, bunlara iskan sağlamak, eğitim vermek ve kazançlı işlerde istihdam etmek zorunda olan bir ülkenin iktisadi ve sosyal şartlarını kuvvetlendirmek üzere onlarca yıldır önünde çok sayıda hayati vazife olan gelişmekte olan bir ülkedir.

Çin aynı zamanda askeri bakımdan ABD’den onlarca yıl geridedir. Pentagon, silah ve lojistik üstünlüğünü korumak için servet harcamaya devam ettiği için bu açık da sürekli devam edecek. Bir savaş, Çin’in 64 sene önce komünist ihtilalin başarılı olmasından bu yana sağladığı, 700 milyon insanı fakirlikten çıkarmak, önemli bir orta sınıf oluşturmak ve dünya üretiminin merkezi olmak da dahil, inanılmaz ilerlemeleri silip süpürecektir.

Washington da tüm ülkelerle olduğu gibi Çin’le de dostane ilişkiler istiyor. Ama o, bu tür ilişkiler için sıkı şartlar empoze ediyor. Bu, ABD’nin 2. Dünya Savaşı’nın sona erdiği 1945’ten Sovyetler Birliği’nin dağıldığı ve ABD’nin o zamandan bu yana tek hakim küresel güç -aslında tarihteki en kudretli egemen devlet- haline geldiği 1991’e kadar keskin hatlarla rekabet eden iki hakim küresel güçten biri olduğu gerçeğine dayalıdır. ABD’yi

idare edenler, ekonomisi durgunluktan muzdarip olsa da ve Washington dünyayı bir savaştan diğerine “sevk etme” meyline sahip gözüke de onun liderlik etmeye mahkum, “vazgeçilmez bir millet” olduğuna inanırlar.

Ülkelerin büyük çoğunluğu da Washington’la dostça ilişkiler kurmak ister. Çünkü bunlar ABD’yi özel ayrıcalıkları ve kanunsuz savaşlarından cezalandırılmamak da dahil muafiyetleri olan bir dünya lideri olarak tanımaya gönüllüdürler. Sadece bir avuç dolusu ülke ABD’nin egemenliğini kabul etmez -Küba, Venezuela ve İran bunların arasındadır- Sam Amca da saygısızlıklarından dolayı bu ülkelere ağır bir fatura çıkarır.

Pekin, belli sebeplerden dolayı Washington’la dostça ilişkiler kurmaya çalışır. Birbirini takip eden Çinli liderler hep, Çin’in dünya liderliği aramadığına dair ABD hükümetini ikna etmişlerdir.

Çin, Amerikan hakimiyetine, en azından açıkça, meydan okumaz ama son derece bağımsızdır. Onun İran ve Suriye’ye yönelik olarak Beyaz Saray’ı hayal kırıklığına uğratan temayülü bunun örnekleridir. Çin’in ekonomik, siyasi ve toprakla ilgili hakları konusunda inandıklarını, belli alanlarda ABD’den gelen yoğun eleştirilere aldırmaşızın korumasında olduğu gibi. Teorik olarak Çin, tek kutuplu (bir ülkeye ait) dünya liderliğine karşıdır ve gelişmiş ve gelişmekte olan çok sayıda ülke gibi çok kutuplu sistemi tercih eder. Ama hiçbir millet görülebilir bir gelecekte bu konuda çaba sarf etmeyecektir.

Amerikalı liderler, Çin’in önümüzdeki 10 ya da 20 yılda da son 20 yıldaki beklenmedik gelişmesini sürdürmesi halinde, Amerika’nın yavaş düşüşü karşısında bu başarının Washington’un yerini kaybetmesiyle sonuçlanabileceğinden endişeliler.

İşte “Asya Pasifik yeniden dengeleme stratejisinin” meydana geldiği yer de burada görülüyor. Bu stratejinin birkaç amacı var ama ikisi göze çarpıyor. Asıl amaç, Çin’in yükselişi ya da iktisadi başarısını önlemek değil, küresel güç bakımından onu sınırlandırmaktır. Pekin’in böyle bir otorite elde etme arzusu içinde olduğu kanıtlanmadı. Diğer amaç, ABD’yi bölgedeki dinamik iktisadi iklimi daha fazla entegre etmektir. ABD, küresel güç bakımından Çin’in rolünü sınırlandırmak için bu çabada üç gücünü bir araya getiriyor: İttifaklar, para/ticaret ve askeri güç.

1- İTTİFAKLAR: Washington, Çin’i kendi coğrafi nüfuz alanında dahi liderlik yapmaktan uzak tutmak için, tarihi olarak kendi süper güç yörüngesi içinde bulunan çoğu Asya/Pasifik ülkesini birleşik bir mücadeleye katılmak üzere örgütüyor.

Bu tür müşteriler Japonya, Güney Kore, Filipinler, Vietnam (yakın zamanlarda), Avustralya ve kuvvetle muhtemel civarındaki ülkeler –Hindistan ve belki de Myanmar ve

Amerikalı liderler, Çin’in önümüzdeki 10 ya da 20 yılda da son 20 yıldaki beklenmedik gelişmesini sürdürmesi halinde, Amerika’nın yavaş düşüşü karşısında bu başarının Washington’un yerini kaybetmesiyle sonuçlanabileceğinden endişeliler.

Kamboçya, Endonezya ve Tayvan dahil olmak istemeyebilir. Obama iki sene önce Asya üzerine odaklanacağını ilk olarak açıkladığı zaman ABD kendisini bölgesel çekişmelerin içine soktu, özellikle de Güney Çin Denizi'ndeki toprak ihtilaflarına. ABD, koruyucularına daha minnettar olmaları için hep Pekin'in muhaliflerinin tarafını tuttu.

Bu ülkelerin çoğu iktisaden yükseliyor ya da zaten ekonomileri oturmuş vaziyettedir. Bunlar birbirleriyle yakın iktisadi, siyasi ve askeri bağlar geliştirmeye başlıyorlar ama bunların ABD olmaksızın bir gün Çin'i "dengeleyecek" bir blok oluşturabilmeleri muhtemel değil.

2- PARA VE TİCARET: ABD, Asya/Pasifik bölgesinde ülkeler arasında serbest ticaret birliği kurma sürecindedir. Buna Amerikalıların Pasifik'te hududu olan ülkeler de dahildir. Bu, Trans-Pasifik Ortaklık (TPP) olarak adlandırılıyor. Çin ise Güney Doğu Asya Ülkeleri Birliği'nin Bölgesel Kapsamlı Ekonomik İşbirliği'ni (RCEP) destekliyor ama TPP'ye üyeliği de düşünüyor. ABD hakimiyetindeki TPP tüm üyelerine iktisadi faydalar getirecektir ama asıl hedefi, Amerika Birleşik Devletleri'ne iktisadi olduğu kadar siyasi olarak da bölgede büyük bir oyuncu olmak için önemli bir araç sağlamak ve böylece Doğu Asya'da Çin'e rakip olmaktır.

TPP'yle ilgili çeşitli sorunlar ve entrikalar var ama ben bunlara girmeyeceğim, Kanadalılar Konseyi'nden gelen eleştiri hariç: "Kontrolden çıkmış iklim değişikliğinin baş sebebi olan piyasa temelli küreselleşme hakkında miyopik görüşü kuvvetlendireceği ve iyi, kalıcı işler açmak ya da dünya çapında fakirliği azaltmak üzere çok az şey yaptığından dolayı TPP küresel olarak tartışmalıdır. TPP ayrıca kamu politikaları nasıl, ne zaman ve nerede kâr edeceklerine müdahale ettiği zaman şirketlerin hükümetlere dava açma hakkını da genişletir."

3- ASKERİ GÜÇ: ABD'nin askeri/milli güvenlik/gözetleme aletleri bakımından benzersiz üstünlüğü -gerilla savaşlarına karşı etkisiz (Vietnam, Irak, Afganistan) ama Çin'e karşı konuşlandırılması halinde benzersiz bir ölüm makinesi olabilir- Asya/Pasifik bölgesine yeni geliyor değil, çoğu zaten oradaydı. Belli yerlerde tarihleri 2. Dünya Savaşı'na kadar gidiyor. ABD 70 sene önce Asya'ya yerleşti ve bir daha da ayrılmadı. Çin, bölgede batı Pasifik'te dağınık küçük adalardan kuzeydoğuda Japonya ve Güney Kore'ye, güneydoğuda Filipinlere, batıda Afganistan'a kadar fiili olarak yıllardır ABD donanması, hava ve kara üsleriyle kuşatılmış durumdadır. Buna hava gücü, uzun menzilli füzeleri, gözetleme uyduları ve hazırdaki nükleer silahları da dahil değil.

Daha geçenlerde Obama batı Avustralya'da yeni bir deniz üssü açtı ve uçak gemilerinden nükleer denizaltılara kadar ABD donanmasının çoğunun Atlantik'ten Pasifik'e kaydırılmasını emretti. Niçin Obama yönetimi bayrak ve askeri tuzaklarını bu kadar yakında, kasıtlı olarak Pekin'in rahatını bozacak kadar yakında gösterme ihtiyacı hissediyor?

Kimin patron olduğunu göstermek için. Pekin de böyle bir tavırla Washington'ı tahrik etmeye cesaret etse, ABD savaş için hazırlanır.

Aralık 2012'de Foreign Affairs'de görülen "Eksenle problem" başlıklı makalede, "Obama'nın yeni Asya politikası gereksizdir ve ters etki gösterecektir" denildi. Boston Collage and Harvard's Fairbank Center'ın Çin Araştırmaları bölümünden Robert S. Ross tarafından yazılan makalede şöyle denildi:

"Obama yönetiminin Asya'ya yerleşmesi Asya'nın istikrarına katkı yapmadı. Tam tersi oldu: Bu durum bölgeyi çok daha gergin ve ihtilaflara açık yaptı. Şimdi bölge semaları ve denizlerinde askeri uçaklar ve donanmaya bağlı gemiler kalabalıklar oluşturuyor. Ve Amerika Birleşik Devletleri, stratejik olarak alakası olmayan, iktisaden de değersiz bir adada[Güney Çin Denizi'nde] husumetlere müdahil olma riskini göze alıyor."

"Washington'un Çin'in mücavir alanında giderek artan faaliyetleri, Pekin'in, Amerika Birleşik Devletleri'nin Soğuk Savaş'ın sona ermesinden itibaren Çin'e yönelik politikasında temel taşı durumundaki 'stratejik meşguliyeti' terk ettiği kanaatine varmasına yol açtı. Obama yönetimi, önceki yönetimlerin aksine, Çin'in sınır bölgelerindeki meşru güvenlik çıkarlarını reddetti, ABD güvenliği için hayati olmayanlar da dahil."

OBAMA VE ORTADOĞU

Şimdi Obama'nın 23 Mayıs'taki "teröre karşı savaşa son" ve ABD'nin "yeni" Ortadoğu politikasıyla ilgili konuşmasına döneceğim. Asya'ya daha derinden müdahil olmanın yolunu açmasının yanı sıra, biz bu manipülatif ve savunma amaçlı 7.000 kelimelik dersi ne yapacağız?

Obama -ertesi günü New York Times'ta yayımlanan makaledeki ifadelerle- "Teröristlere karşı öğütücü savaşın alanını daraltma ve ülkenin artık savaş durumunda olmayacağı bir güne geçişe başlama zamanı gelmişti.... O, terörle mücadele politikasının yeniden belirlenmesi çabalarının bir parçası olarak insansız hava araçları kullanımını azaltacağını söyledi, yeniden Küba'da Guantanamo Körfezi'ndeki hapisaneyi kapatacağı taahhüdünde bulundu, kendi savaş gücüne yeni limitler arayacağını ifade etti" şeklinde intibalarını nakletmeye çalıştı.

İlerici ve sol yorumcular, eleştirileri kendisinin savaş politikasından uzaklaştırmak için hileli ve kendisini haklı çıkarma teşebbüsü olarak gördükleri konuşmayı şiddetle eleştirdiler.

Başkan Obama'nın ABD'yi "sürekli savaş durumundan" çıkarmak üzere adımlar atacağı sözü yaygın şekilde şüpheli bulundu. 25 Mayıs'ta New York Times'ta birinci sayfa-

Aralık 2012'de Foreign Affairs'de görülen "Eksenle problem" başlıklı makalede, "Obama'nın yeni Asya politikası gereksizdir ve ters etki gösterecektir" denildi.

daki makalede şöyle bildirildi:

“O, Amerika’nın Irak ve Afganistan’daki savaşlarını sona erdirmeye taahhüdüyle görev geldi ama bir yıl içinde Afganistan’a 30.000 asker daha gönderilmesini emretti ve Bush yönetiminin gizli insansız hava aracı saldırılarını önemli ölçüde arttırdı.”

ACLU baş yöneticisi Anthony Romero şu yorumu yaptı: “Başkan Obama bizim ebediyen savaş durumunda olamayacağımızı söylemekte haklıdır ama şimdi ülkeyi küresel savaş patikasıyla çıkarıp ve tam olarak kanun hakimiyeti tesis etme, biraz belirsiz bir gelecek noktasında değildir.”

Savaş karşıtı Answer Koalisyonu da konuşmayı şu ifadelerle özetledi: “Konuşmada incelenmesi gereken çok şey olsa da en önemli sonuç, aynı politikaların çoğunu kurum-sallaştırmak üzere yeni bir çerçeve tesis ederken Başkan Obama’nın, teröre karşı savaş politikalarıyla ilgili eleştirilere cevap vermeye teşebbüs ettiği.”

Answer, “Konuşma, bu konularda yönetimin eylemlerine sürekli meydan okuyan fert ve örgütlere doğrudan tepki olarak görülmelidir. İnsansız hava araçları saldırılarıyla ilgili eleştiri yayılım ateşi, Guantanamo Körfezi Hapishanesi ve yurt içinde gözetlemenin boyutunun, Obama’yı politikalarını savunmak zorunda bırakan bir iklim oluşturduğu gözden kaçırılmayacak kadar açıktır” kanaatine vardı.

Diğer yorumcular da Obama’nın “Biz Afganistan alanı dışında sadece El Kaide ve onun ortak kuvvetlerini hedef alıyoruz. O zaman bile insansız hava aracı kullanımı ağır şekilde sınırlandırılmıştır” diyerek katil insansız hava araçları politikasını makul gösterme çabalarını ağır şekilde eleştirdiler (Afgan alanı batı Pakistan’ı da kapsıyor). Eleştirmenler, onun programa eklemeyi taahhüt ettiği birkaç sathi reformu da yerin dibine soktular.

İlericiler, onun beş sene önce kapatmayı taahhüt ettiği Guantanamo toplama kampının kapatılmamış olması sebebiyle sunduğu gerekçeleri de kabul etmediler. Bazı makalelerde, söz dinlemez Kongre’ye rağmen, Obama’nın gerçekten hapishaneyi kapatmak ve içindeki çaresiz tutukluları salıvermek için geniş başkanlık yetkilerini kullanması gerektiğine işaret edildi. Obama “işkenceye son verdiği” ile övününce de Guantanamo’da açlık grevi yapan tutukluların zorla beslenmelerinin Amerikan Tıp Derneği’ne göre işkence olduğuna işaret edildi.

BİTMEMİŞ İŞLER: İRAN VE SURİYE

Obama yönetiminin halen Ortadoğu’da tamamlanmamış çok işi var. On binlerce ABD askeri, hem deniz hem de karada olmak üzere bölge ya da bölge yakınına yerleştirilecek. Özel kuvvet askerleri ve insansız hava araçları Ortadoğu’da ve şimdi de Afrika’nın derinliklerinde terörist şüphelilerini öldürmeye devam edecek. Buna ilaveten, Obama, 2014

sonunda “savaş kuvvetlerinin” çekilmesinden 10 sene sonra 2024’e kadar Afganistan’da 10.000 asker ve dokuz üssü muhafaza etmeye çalışıyor.

Beyaz Saray’ın Ortadoğu ve Kuzey Afrika için daha birçok planı var. İlk vazife, Amerika’nın bölgedeki baş başlığı ve hizmetçisi İsrail’in, Arap aleminde ABD’nin fiili ileri üssü olarak kalmaya devam etmesini sağlamaktır. Amerika’nın ikinci vazifesi, ki bu alanda yıllardır çaba sarf ediyor, tüm bölgede Washington’un egemenlik yörüngesinde olmayan tek iki ülke olarak İran ve Suriye’de rejim değişikliğidir. Bu, Irak ve Libya ile dört ülkeyken Bush (2003) ve sonra Obama (2012) bu sayıyı azalttı.

İslam’ın Şii koluna bağlı, şimdi İslam Cumhuriyeti olan İran, baş hedeftir zira o, Washington önünde diz çökmeyecek güçlü ve petrol zengini bir ülkedir. İran halkı çeyrek asır önce Amerikan-İngiliz emperyalizmi tarafından tesis edilen meşum diktatörlük monarşisi Muhammed Rıza Şah Pehlevi’nin dayanılmaz bir aşağılamayla kovulması sebebiyle 34 senedir affedilmedi. İran ABD’ye boyun eğmiş olsaydı bugün aşırı derecedeki yaptırımlar ve sürekli ABD-İsrail savaşı tehditlerinden acı çekmeyecekti.

ABD İran’ın baş düşmanı Irak’ı istila edip, Bağdat’ta laiklik taraftarı Saddam Hüseyin liderliğindeki azınlık Sünni hükümeti devirdiği zaman İran büyük güç kazandı. Daha sonra Irak’ta çoğunluktaki Şii halk kendi hükümetini seçti. Şimdi Tahran, Bağdat ve Şam’da Şii rejimler var (laik Devlet Başkanı Beşşar Esad ve hükümet liderleri Şiiliğin bir kolu olan Nusayridir). Bunlar, batıda Türkiye, doğuda Afganistan’la sınırı olan 1.500 mil genişliğinde bitişik bir Şii bölgesi oluşturuyor.

Sünniler Ortadoğu’da ve genel olarak İslam aleminde büyük bir çoğunluk-turlar. Belli Sünni Arap ülkeleri -diğerleri arasında Suudi Arabistan ve diğer Körfez diktatörlükleri gibi- Devlet Başkanı Esad liderliğindeki azınlık Nusayri hükümetin devrilmesine destek vererek, böylece en büyük Arap destekçisinin kaybıyla da İran’ı zayıflatarak Şiiilerin gücünü azaltmaya ve çalışıyorlar. NATO üyesi Türkiye’deki ılımlı İslamcı hükümet de kısmen Sünni Arap dünyasında nüfuz kazanmak kısmen de ABD’yi etkilemek için isyancıların büyük bir destekçisidir.

SURİYE’DE GERGİNLİK ARTIŞI MI?

Suriye’de iki sene önce demokrasi için halk mücadelesinin başlangıcı, büyük ölçüde şiddetten uzak protestolara hükümet tarafından baskıyla karşılık verilmesi oldu. Başlangıçtaki barışçı protestolara hükümet tarafından belli tavizlerle karşılık verilmesinin karışıklıklar yerine reforma mı yol açacağını asla bilemeyeceğiz. Ama ihtilaf, kısa sürede daha fazla demokrasi çağrılarında laik rejimi yıkıp iktidarı ele geçirmeye çalışan, cihatçı

ABD İran’ın baş düşmanı Irak’ı istila edip, Bağdat’ta laiklik taraftarı Saddam Hüseyin liderliğindeki azınlık Sünni hükümeti devirdiği zaman İran büyük güç kazandı.

unsurlar da dahil, Sünni isyancıların liderliğinde ölümcül bir iç savaşa dönüştü. İkinci yılındaki bu savaş, son derece korkunç, insan ve altyapıları tahrip edici oldu. BM en az 93.000 Suriyelinin öldürüldüğünü ifade ediyor. Ölenlerin çoğu her iki taraftaki askerlerdi.

ABD ve onun en yakın müttefikleri, başlangıçtan itibaren rejim değişikliğini desteklediler. Ama ancak, Washington'un Şam'a dikte ettiklerine itaatkâr bir hükümet gelmesinin mümkün olması halinde... Bu şart önemlidir.

Sinir gazı kullanılmış olabilir ama ben halen bunların kullanımının Suriye hükümetinin emriyle olduğundan kuşkuluyum. Esad, en küçük miktarda bile gaz kullanımının Obama'nın "kırmızı çizgisini" aşacağını, bunun da ABD'nin isyancılara olan desteğinde önemli bir artış ya da büyük bir misillemeye yol açacağını tamamen farkındaydı.

Sırf hükümet karşıtı kuvvetleri desteklemek için Amerikan hava ve kara savaşı başlatmayı reddettiği için Obama'nın Esad rejimini devirmekle ilgilenmediğini zannetmek doğru değildir. Obama'nın problemi, Sünni ülkelerden silah ve para almalarına, ABD ve diğerlerinden de bir seneden fazla bir zamandır "öldürücü olmayan" yardımlar almalarına rağmen isyancıların tamamen birbirlerinden kopuk olmalarıdır. Beyaz Saray'ın güvenilir, birleşik bir ABD yanlısı isyancı cephe oluşturma çabaları defalarca başarısız oldu. Aynı zamanda, savaşan cihatçı unsurlar Özgür Suriye Ordusu'nda savaşan diğer tüm gruplardan daha kuvvetlidir. Bu durum, savaşın en büyük sponsoru zengin Suudi Arabistan diktatörlüğüne uyar ama belli sebeplerden dolayı Washington için lanetli bir şeydir.

Daha önce yazdığımız gibi, Obama yönetimi "dikkatli bir gözden geçirmeyi takiben, istihbarat topluluğumuz Esad rejiminin geçen sene muhalefete karşı defalarca küçük ölçekte sinir gazı sarin de dahil kimyasal silah kullandığını belirlemiştir" duyurusunda bulundu. Bu gazdan 150'ye yakın insanın öldüğü iddia ediliyor.

Sinir gazı kullanılmış olabilir ama ben halen bunların kullanımının Suriye hükümetinin emriyle olduğundan kuşkuluyum. Esad, en küçük miktarda bile gaz kullanımının Obama'nın "kırmızı çizgisini" aşacağını, bunun da ABD'nin isyancılara olan desteğinde önemli bir artış ya da büyük bir misillemeye yol açacağını tamamen farkındaydı. Esad, hayatı, ofisi ve seçmenlerine sıkı sıkıya yapışmış vaziyettedir. O, en ufak miktarda bile sarin gazı kullanılmasına onay

vermesinin kendisi için kötü akıbeti tetikleyeceğini bildiği halde bunu niçin yapsın?

Washington'daki savaş şahinleri -liberaller ve muhafazakarlar, hatta Dışişleri Bakanlığı'ndakiler bile- Beyaz Saray'dan, isyancıların gelişmiş silahlarla teçhiz edilmelerinden "muharebe alanına kara kuvvetleri yerleştirilmesi" için uçuşa yasak bölge oluşturulmasına kadar şiddetli bir tepki talep ediyorlar.

Obama mütereddittir. New York Times'a göre o, "ilk kez isyancılara hafif silahlar

ve mühimmat sağlamaya başlanmasına karar verdi.” Onun, yüklerin cihatçı isyancıların eline geçmemesi gerektiğinde ısrar edeceğinden şüpheliyim. Onun Suriye’de Libya’da olduğu gibi ABD savaş uçakları desteğiyle uçuşa yasak bölge oluşturulmasına yönelik baskılara direnmesi beklenebilir. Suriye’nin, hemen hemen savunmasız olan Libya’nın aksine gelişmiş bir hava savunma sistemi vardır.

Tereddüde yol açan bir diğer faktör, bir senedir yapılan baskılar ve ABD hükümetinin Esad’ın mağlubiyetin eşiğinde olduğuna dair abartmalarına rağmen, Nusayri hükümeti halen toprakların büyük bölümünü ve hemen hemen tüm büyük şehirleri kontrolü altında tuttuğudur. Lübnan’daki Şii meşru müdafaa örgütü Hizbullah’ın yakın zamanda savaşta verdiği destek, hükümet adına büyük bir kazanç oldu ve isyancıların gerilemelerine ve son aylarda toprak kaybetmelerine katkı yaptı.

Sarin gazı açıklaması ve bunu takiben ABD’nin açık bir şekilde silah gönderme kararı ise, moral desteğe ve karşı saldırılarda bulunmaları için silah zerkine ihtiyaç duydukları bir zamanda isyancılara yarıyor. Obama isyancıları sahada tutabilmek ve rejim değişikliği gelmesi için yapabileceği her şeyi yapacaktır. Ama o, terörist oldukları bilinen kişilerle aynı saflarda bulunması halinde tarihin affetmeyeceğini bilir ve haklı olarak Amerikan halkının Ortadoğu’da yeni bir ABD kara savaşına karşı çıkacağını zannediyor.

Bilinmeyen önemli bir faktör var: Yeni tayin edilen eski BM delegesi, güvenlik danışmanı Susan Rice’in Obama üzerindeki tesiri ve onun yerine de Obama’nın danışmanı Samantha Powers’in gelmesi. Her ikisi de liberal savaş şahinleridir ve “insani müdahale” olarak adlandırılan şeyin hararetli savunucularıdır. Bunlar Suriye ve diğer yerlerde daha sert bir tavır için bastırabilirler. Rice, BM’de Çin ve Rusya baş delegelerine alenen kaba davranmıştı. Powers’in ise Obama’nın Libya’ya saldırı kararında büyük etkisi olduğu ifade ediliyor. Tecrübeli analist M.K. Bhadrakumar, 8 Haziran’da India Punchline’da yazdığı makalesinde, her iki danışmanı terfi ettirerek Obama “güvercinlerin arasına iki kedi bırakıyor, bu da dışişleri ve savunma bakanları Kerry ve Hagel’a göndermedir” yorumunda bulundu.

Kaynak: Foreign Policy Journal

Dünya Bülteni için çeviren: Emin Arvas

Amerika Ortadoğu'dan kaçamaz

Zachary C. Shirkey

Çoğu hesaba göre Amerika Birleşik Devletleri yakında dünyanın en büyük petrol ithalatçısından büyük bir küresel ihracatçıya dönüşecek.

Bu, yurt içinde büyük ölçüde artan petrol keşif ve üretimiyle artan enerji etkinliği ve ABD tarafından üretilen doğal gaz kullanımının yaygınlaşması sebebiyle olacaktır. Enerjideki bu derin dönüşümün hem Amerikan hem de dünya ekonomisi üzerinde büyük etkileri olacağı kesin gibi, peki bu durum ABD dış politikasını, özellikle de ABD'nin Orta Doğu'ya yönelik politikasını nasıl etkileyecek? Şaşırtıcı şekilde, belki de enerji bağımsızlığı, dünyanın bu bölgesine yönelik Amerikan dış politikası üzerinde büyük bir etkiye sahip olmayacak.

Orta Doğu, Soğuk Savaş'ın başladığı yıllardan itibaren ABD dış politikası için hayati bir bölge oldu. Bu kısmen Amerika'nın Sovyetler Birliği'ni frenlemeye yönelik dünya politikasından kaynaklanırken, bölgedeki petrol rezervleri de ABD'nin bölgeye olan ilgisi için daima büyük bir gerekçe oldu. Aslında Amerika Birleşik Devletleri'nin Orta Doğu'daki mevcudiyeti, Soğuk Savaş'ın sona ermesinden itibaren geçen onlarca yılda daha da arttı.

Bununla birlikte, Amerika Birleşik Devletleri artık petrol ithalatına bağımlı değilse bölgeye yönelik ilgisinin azalması beklenmez mi?

Artan enerji bağımsızlığının Amerika Birleşik Devletleri'nin Orta Doğu'daki rolünü büyük ölçüde azaltacağı öngörülse de gerçekte bu pek muhtemel değil. Bölgeden ayrılması için yapılan işgvalar ve baskılara rağmen Amerika Birleşik Devletleri, dünya enerji piyasalarının istikrarını muhafaza etme ve dünyanın o bölgesinden gelebilecek güvenlik tehditlerine karşı koymada hayati çıkarlara sahip olmaya devam edecek.

ABD'nin dikkat ve kaynaklarının Orta Doğu'dan başka yerlere kaydırılması hususu açıktır. Latin Amerika ve özellikle Asya'nın iktisadi ve stratejik önemi artıyor ve daha fazla Amerikan dahli gerektiriyor. Bu duruma zaten Obama yönetiminin "Asya Ekse-ni" ile işaret edilmişti. Amerikan dış politika kaynaklarının sınırlı olduğu göz önüne alındığında, belli bölgeler bu kaynaklardan daha büyük pay aldıklarında diğer bölgeler de daha küçük kaynak almak zorunda kalıyor. Avrupa daha az dikkat atfedilmeye aday iken, artan ABD enerji arzı Orta Doğu'yu da aday yapıyor. Meseleyi basitçe ortaya koyarsak,

Bununla birlikte,
Amerika Birleşik
Devletleri artık
petrol ithalatına
bağımlı değilse
bölgeye yönelik
ilgisinin azalması
beklenmez mi?

Dünyanın en büyük ekonomisi ve önde gelen enerji kullanıcısı olarak Amerika Birleşik Devletleri halen dünyada petrol fiyatının istikrarlı bir şekilde kalmasını sağlamakla hayati derecede ilgili olarak kalmaya devam ediyor.

enerji bağımsızlığının, ABD siyaset yapıcıları için Orta Doğu'yla alakadar olmalarındaki ana gerekçeyi ortadan kaldırdığı görülüyor. Aslında ABD politikasının bölgede husumete yol açan büyüklüğü göz önüne alındığında, Amerika'nın profilinin düşürülmesi, El Kaide gibi gruplara halk desteğini azaltarak önemli faydalara yol açabilir.

Problem, Amerika'nın Orta Doğu'da profilini düşürmesinin Amerika Birleşik Devletleri ve müttefiklerine yönelik tüm potansiyel tehditleri ortadan kaldırmayacağıdır. Mesela İran gibi nükleer üreticilerin yol açtığı tehlikeler devam edecek ve Amerika Birleşik Devletleri bölgede daha az aktif hale gelirse belki de hızlanacak. Kamuoyu araştırmaları Arap dünyasında Amerika Birleşik Devletleri'ne karşı husumetin çoğunlukla ABD'nin dış politikasından kaynaklandığını gösterirken, sadece Amerika'nın rolünü değiştirmek El Kaide gibi cihatçı grupların teşkil ettiği tehditleri ortadan kaldırmada pek işe yaramayacaktır. Bunların hedefleri, ABD dış politika ilkelerinin çok ötesine geçmiştir.

El Kaide ve diğer cihatçı grupların baş hedefinin halifelik ihyası ve tüm dünyada Şariat kanunlarının tesis edilmesi olduğu akıldan çıkarılmamalıdır. Gerçekten, İsveç gibi Müslüman dünyasına yönelik kayda değer bir dış politikası olmayan ülkeler bile cihatçı gruplar tarafından hedef alındı. Bu tehdidi görmezden gelmek ters tepecektir. Bu da El Kaide liderleri ve beraberindeki savaşıları insansız hava araçlarıyla hedef almanın süreceği anlamına geliyor. Amerika Birleşik Devletleri, bölge çapında yüksek profilli terörle mücadele çabalarının merkezinde kalacak, devam eden çok taraflı silahtan arındırma çabalarının da bir parçası olarak kalacak. Diğer bir deyişle, Amerika Birleşik Devletleri'nin yakın bir zamanda Orta Doğu'da güvenlik konularıyla ilgili profilini önemli ölçüde düşürmesini beklemek gerçekçi değildir.

En az bunun kadar önemlisi de Amerika Birleşik Devletleri'nin artık petrol ithal etmeme ihtimali onun küresel petrol piyasaları ya da Orta Doğu'daki petrol akışıyla ilgilenmeyeceği manasına gelmez. Tam tersi: Dünyanın en büyük ekonomisi ve önde gelen enerji kullanıcısı olarak Amerika Birleşik Devletleri halen dünyada petrol fiyatının istikrarlı bir şekilde kalmasını sağlamakla hayati derecede ilgili olarak kalmaya devam ediyor. Bu, Amerika Birleşik Devletleri net petrol ihracatçısı olsa bile böyle olacaktır. Dünyada petrol piyasasındaki her tırmanış Amerika Birleşik Devletleri'ni etkileyecektir. Örneğin, Amerikalı üreticiler, ülkede olduğundan daha iyi bir fiyat olduğu sürece giderek artan miktarda petrolü yurt dışına satacaklardır. Birbirine bağımlı dünyada dış ekonomilerdeki sıkıntılar -petrol fiyatlarının ani yükselişlerinden kaynaklananlar da dahil- giderek

artan ölçüde Amerika Birleşik Devletleri'ni etkileyecektir. Hem Avrupa hem de Asya'da ABD'nin müttefikleri petrolü doğrudan Orta Doğu'dan ithal ederler. Bu da Amerika Birleşik Devletleri'ne petrol akışının sağlanmasında güvenlik hissesi verir. Sonuç açıktır: Amerika Birleşik Devletleri net petrol ithalatçısı olmasa bile Orta Doğu'da süregiden güvenlik çıkarları ve ekonomik çıkarlara sahip olacaktır.

Sonunda Amerika'nın gelecekte Orta Doğu'daki rolüyle ilgili tartışmaların Amerika'nın gelecekte dünyadaki rolüne dair daha geniş kapsamdaki tartışmaların bir parçası olduğu hatırd tutulmalıdır. Amerika'nın geri çekilmesi, diğerlerinin öne çıkmasına yol açar. Amerika Birleşik Devletleri, Orta Doğu'daki ayak izlerini önemli ölçüde azaltırsa kesinlikle diğerleri boşluğu doldurmak için harekete geçecektir. Batı Avrupa'daki devletlerin petrol akışının devamında çıkarları vardır. Bununla birlikte, Batı Avrupa savunma bütçelerindeki sürekli azalma, kuvvetle bu devletlerin akışı sağlama vazifesi için uygun olmadığını akıllara getirmektedir. Bu da boşluğun Çinliler tarafından doldurulması gerektiği manasına geliyor. Bu durumun sonunda bölgesel ve küresel güvenliği nasıl etkileyeceği açık değil. Elbette Çinlilerin de enerji piyasasının istikrarını muhafazadan çıkarı var ama Çinlilerin, Amerika Birleşik Devletleri ve müttefiklerinin çıkarlarına öncelik vermesi muhtemel değil. Amerikalılar, Orta Doğu'da aktif olarak kalmalarını sağlayacak bir başka motivasyon bulmak istemeyeceklerdir.

Bu yüzden, Amerika Birleşik Devletleri enerji bağımsızlığına doğru gitse de bunu Washington'un dünya enerji piyasaları ve bunlarla ilişkili küresel ve bölgesel güvenlik konularıyla ilgilenmeyi kesmesi takip etmeyecek. Enerji bağımsızlığı Amerika'nın ekonomi ve milli güvenliğe yönelik olarak Orta Doğu'dan kaynaklanan tehditleri ortadan kaldırmayacak. ABD'nin çekilmesi de rakiplerini bölgedeki mevcudiyetlerini arttırmaya sevk edecektir. Bu gerekçelerden dolayı, enerji bağımsızlığı ABD'nin bölgeye yönelik politikasını önemli ölçüde değiştirmeyecektir.

Kaynak: The National Interest

Dünya Bülteni için çeviren: Arif Kaya

Çin-Rusya ilişkileri derinleşiyor

Mu Chunshan

Çin Devlet Başkanı Şi Ciping, St. Petersburg'daki G20 zirvesiyle Bişkek'teki Őanghai İŞbirliği Örgütü (ŞİÖ) zirvesine katılmak üzere Pekin'den ayrıldı. Bu, bu sene mart ayında devlet başkanı olduktan sonra onun üçüncü yurt dış ziyareti oldu. Onun, Orta Asya ülkelerine ziyaretleri de ihtiva edecek seyahati, büyük dikkat çekti. Çin ve Rus liderler uluslararası alanda çok yakın görünüyorlar ki bu da Çin ve Rusya arasında özel ilişkiyi yansıtıyor ve Çin-Rus ittifakı mevzuunu bir kez daha tetikliyor.

Şi Ciping, marttan bu yana yurt dışına üç kez seyahat etti. Onun, göreve geldikten sonraki ilk ziyareti Rusya'yaydı. O aynı turda üç Afrika ülkesine gitti ve Güney Afrika'daki BRICS Zirvesi'ne katıldı. Şi, haziran ayında da üç Latin Amerika ülkesini ziyaret etti ve California'da ABD Devlet Başkanı Barack Obama ile zirve gerçekleŐtirdi. Şi, bu G20 ve ŞİÖ seyahatinde Putin'le St. Petersburg ve Bişkek'te yeniden bir araya gelecek. Bu üçüncü seyahati, aynı zamanda Şi'nin altı ay içinde Rusya'ya yapacağı ikinci ziyaret olacak. Bu, Çinli liderlerin son senelerde komŐuluk diplomalarında oldukça nadir görülen bir durumdur ve diğer ülke liderleri arasında da pek yaygın olarak görülmez.

Rusya Pekin için diplomatik açıdan bir önceliktir. Bazı Çinli bilim adamları, Senkaku/Diaoyu Adaları konusunda Amerika Birleşik Devletleri ve Japonya'dan gelen baskıları savuŐturmak üzere, ABD-Japonya ittifakına karşı bir denge unsuru olarak Çin ve Rusya arasında yakın bağlar bulurlar. Rusya için de Çin'le ilişkiler ABD politikalarını dengeleyebilir.

Pekin ve Moskova, 20 seneden fazla bir süreden beri ilişkilerini geliştiriyor. İki ülke uzun süredir siyasi olarak birbirlerine yakınlaŐtı. Askeri iş birliği ise samimiyetin derecesini göstermek için daha da faydalıdır. Amerika Birleşik Devletleri, Japonya ve Güney Kore arasındaki askeri ittifak bu iş birliğinin iç yüzünü gösteriyor. Japonya ve Güney Kore, tarihi ve toprakla ilgili meseleler üzerinde tartıŐsa da ittifakın daha geniş çerçevesi altında dikkatli bir şekilde iş bölümü yapıyor, yakın bir iş birliği içinde çalışıyor ve askeri meselelerde uyum içinde kalıyor.

Şi'nin Rusya'ya ilk ziyareti sırasında Pekin ve Moskova'nın son 10 yılın en büyük silah alım-satım sözleşmesini imzaladıkları not edilmeye değer. (Bazı haberler anlaşmanın

Bazı Çinli bilim adamları, Senkaku/Diaoyu Adaları konusunda Amerika Birleşik Devletleri ve Japonya'dan gelen baskıları savuŐturmak üzere, ABD-Japonya ittifakına karşı bir denge unsuru olarak Çin ve Rusya arasında yakın bağlar bulurlar.

gerçekten yürürlüğe sokulmayacağını bildirirse de) Çin bu anlaşma kapsamında 24 Su-35 savaş uçağı ve dört Lada sınıfı denizaltı alacak. Çin ve Rusya o zamandan beri “rutin” askeri tatbikatlar yaptılar. Bu da iki ülke arasındaki askeri iş birliğinin giderek daha belirgin hale geldiğini gösteriyor.

İkili ilişkilerine ilaveten, Çin’le Rusya arasındaki iş birliği, uluslararası arenada daha da büyük bir role sahiptir. Şi, Bişkek’teki ŞİÖ zirvesine katılırken bu onun başkan olarak örgütle ilk teması olacak. Çin, Şanghay Beşlisi mekanizmasının kurulmasından bu yana ŞİÖ’de merkezi bir role sahip oldu. Örgütün merkezi Şanghay’dadır. Bu da büyük ölçüde Çin’in etki alanının bir yansıması olarak görülüyor. Çin’e ilaveten, Rusya ve içinde diğer Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT) ülkelerinin de olduğu resmi ŞİÖ üyeleri, örgütü Çin ve BDT arasında iş birliği için en etkili platform yapıyor.

Orta Asya, aynı zamanda Rus dış politikasının en iç halkasını oluşturuyor. Ayrıca, Moskova için Çin önemli bir uluslararası ortak ve dış destekçidir. İki büyük siyasi varlık, Çin ve BDT arasında ŞİÖ üzerinden yapılacak iş birliğinin, Pekin ve Moskova arasında “ittifak benzeri” bir durumun dayanak noktası olması kuvvetle muhtemeldir. Bu, Şi’nin ŞİÖ zirvesine katılımı ve Çin’in Rusya’yla olan teması sıklaştırmasını anlamak için önemlidir.

Dünyanın geri kalanı, Şi’nin Putin’le görüşmesinin Suriye’deki krizin derinleştiği bir ana denk gelmesini not etmiştir. Batı’nın Esad rejimine karşı kuvvet kullanmaya başvurmasından önce Şi, Çin çıkarlarını korumak için muhtemelen pozisyonunu Putin ve Orta Asya ülkelerine göre ayarlayacaktır.

Kaynak: The Diplomat

Dünya Bülteni için çeviren: Arif Kaya

Ortadoğu'nun yeni yüzü

İmad Ayasira

Washington'un gücünün erozyona uğramasıyla Tahran ve Moskova, bölgesel ve küresel güç olma yolunda ilerlerken, Amerika'nın önünde durduğu çatışmalara çözüm için de liderliğe soyunmaya başladılar. Suriye krizinde yaşanan son değişimler, iktidarların yeniden stratejik hesaplar yapmasına neden oldu. Ancak Suriye'nin girdiği son viraj nedeniyle hiç kimsenin elinde fazla bir seçenek olmadığı görülüyor. Çünkü küresel ve bölgesel güçler, aslında Suriye krizinin şu anki durumunun – tüm çirkinliğine rağmen – Amerika'nın müdahalesinden sonra doğacak görüntüden çok daha iyi olacağını biliyorlar.

Ortadoğu'nun son durumu, Moskova'nın bölge üzerindeki nüfuzunu derinleştirilmesiyle elde ettiği başarı nedeniyle yeni bir vecheye büründü. Amerika ve müttefiklerinin bölgedeki pozisyonunu İran'a ve Rusya'ya kaptırmaları, Rusya'nın, kendi stratejik çıkarları sebebiyle Esad'ın kalması yönünde bir politika belirlemesine ve Amerika'yı da bu yola sürüklemesine neden oldu. Tahminlere göre, Moskova, Esad rejiminin devamı için yeni bir siyasi formül geliştirmeye çalışıyor. Bu durum, küresel ve bölgesel bir tehdit oluşturmaya başlayan teröristlerin ortadan kaldırılması için arayışların daha da güçlenmesine neden oluyor. Aynı bağlamda, İran da son olaylar ışığında gücünü belirginleştirmeye başladı. Ülkenin yeni lideri Hasan Ruhanınin sihirli değneğini kullanarak Obama'yı etkilemeye başlaması, Washington ile İslam dünyası arasındaki buzları eritmede rol oynama çabaları -ki bunun en önemli nedeni nükleer çıkarlarını ve Esad rejimini korumak-, İran'ın siyasi vizyonunu değiştirmeye başladığını gösteriyor. Bu konuda Ruhani, birkaç adım yol almış gibi gözüküyor. Obama'nın son konuşmasında, İran halkının barışçıl yollarla nükleer enerji elde etme hakkının olduğu ve buna saygı gösterilmesi gerektiği gibi cümleler sarf etmesi, bunun göstergelerinden. Buna karşılık Ruhani'nin de nükleer müzakereler konusundaki olumlu yaklaşımı ve dünyayı şok eden Holokost'un tüm dünya tarafından kabul edilmesi gerektiği şeklindeki açıklamaları, Tahran'ın uluslararası düzlemde yepyeni bir imajla ortaya çıktığını ve bu durumun da dünyanın hoşuna gideceği yorumlarını gün yüzüne çıkarıyor.

Washington'un 1953 teki senaryoyu tekraren doğrudan askeri müdahaleye alternatif

Amerika ve müttefiklerinin bölgedeki pozisyonunu İran'a ve Rusya'ya kaptırmaları, Rusya'nın, kendi stratejik çıkarları sebebiyle Esad'ın kalması yönünde bir politika belirlemesine ve Amerika'yı da bu yola sürüklemesine neden oldu.

çözüm arayışında bu sefer başarılı olamayışı ile Tahran, diğerlerine nazaran istediğini elde etmeyi başardı. Bundan sonra kendisini en büyük, en ılımlı ve en sorumlu İslam devleti olarak bölgede rol oynamak için uğraşacak, böylelikle de hem istediği silahları elde edecek, hem de herhangi bir tehdit ile karşılaşma korkusu taşımadan siyasi yönünü çizebilecek.

Kaynak: Middle East Online

Dünya Bülteni için çeviren: Tuba yıldız

Amerika'nın düşüşünün sonuçları

Immanuel Wallerstein

Uzun süredir, ABD'nin egemen güç olarak düşüşünün 1970'ler civarında başladığını savundum. Bu yavaş düşüş, George W. Bush'un başkanlığı sırasında hızlandı. Ben bu konu hakkında ilk olarak 1980'de ya da o civarda yazmaya başladım. O zaman, tüm siyasi kamplardan bu iddiama gelen tepkiler, saçma diyerek reddetmek oldu. 1990'larda ise tam tersine, yine siyasi yelpazenin tüm taraflarında, yaygın bir şekilde Amerika Birleşik Devletleri'nin tek kutuplu hakimiyetin zirvesine ulaşmış olduğuna inanıldı.

Ama, 2008'de ilk mali balon patlamasından sonra siyasetçilerin, uzmanların ve halkın görüşleri değişmeye başladı. Bugün, (herkes olmasa da) insanların büyük bir yüzdesi ABD'nin güç, itibar ve nüfuzunda en azından nispi bir düşüş olduğu gerçeğini kabul ediyor. Amerika Birleşik Devletleri'nde bu oldukça gönülsüz bir şekilde kabul ediliyor. Siyasetçiler ve uzmanlar, halen bu düşüşün nasıl ters çevrilebileceğine dair tavsiyelerde bulunmada birbirleriyle yarışıyorlar. Ben bunun ters çevrilemez olduğuna inanıyorum.

Gerçek mesele, bu düşüşün sonuçlarının ne olacağıdır. İlki, ABD'nin dünyada durumu kontrol kabiliyetinde bariz azalma ve özellikle de Amerika Birleşik Devletleri'nin davranışlarına karşı, en yakın müttefiklerindeki güven kaybıdır. Edward Snowden'ın açıkladığı deliller dolayısıyla geçen ay, ABD Milli Güvenlik Kurumu'nun (NSA) diğer ülkelerin (tabii bu ülkelerdeki sayısız vatandaşın da) yanı sıra Almanya, Fransa, Meksika ve Brezilya'nın üst düzey siyasi liderleri hakkında doğrudan casusluk yaptığı kamuoyu tarafından öğrenildi.

Amerika Birleşik Devletleri'nin 1950'de de benzer faaliyetler içinde olduğundan eminim. Ama 1950'de bu ülkelerden hiçbiri öfkelerini bir kamu skandalı yapmaya ve Amerika Birleşik Devletleri'nden böyle yapmaya son vermesini talep etmeye cesaret edememişti. Eğer bugün bunu yapabiliyorlarsa bu, Amerika Birleşik Devletleri'nin onlara, onların Amerika Birleşik Devletleri'ne olan ihtiyaçlarından daha fazla ihtiyaç duymasındandır. Bu liderler, aynen Başkan Obama'nın yaptığı gibi, (Amerika Birleşik Devletleri bunu kastetmiyorsa da) Amerika Birleşik Devletleri'nin bu uygulamalara son vermeyi taahhüt etmekten başka bir çaresinin olmadığını biliyorlar. Ve bu dört ülkenin liderleri, Amerika Birleşik Devletleri'nin burnunu aleni bir şekilde sürmeleri halinde yurt içindeki pozisyonlarının zayıflamayacağını, aksine kuvvetleneceğini hep birlikte biliyorlar.

Eğer bugün bunu yapabiliyorlarsa bu, Amerika Birleşik Devletleri'nin onlara, onların Amerika Birleşik Devletleri'ne olan ihtiyaçlarından daha fazla ihtiyaç duymasındandır.

ABD'nin düşüşü medyada tartışılırken en büyük dikkat, potansiyel egemen güç olarak Çin'e yöneltildi. Bu da meselenin püf noktasını kaçırmak olur. Şüphesiz Çin, jeopolitik gücü artan bir ülkedir. Egemen güç rolüne geçiş, uzun ve çetin bir süreçtir. Egemen güç olarak davranabilme pozisyonuna ulaşmak bir ülkenin en az bir yarım asrını daha alır. Bu uzun bir süredir. Bu süre zarfında çok şeyler olabilir.

En başta, bu rol için hemen bir halef yoktur. Ayrıca, bir zamanların egemen gücünün gücü, diğer ülkeler tarafından bariz bir şekilde çok düşmüş görünürken olacak şey, dünya sistemindeki nispi düzenin yerini çok kutuplu güçler arasında kaosa yol açacak, hiçbirinin durumu kontrol altına alamayacağı bir mücadelenin alacağıdır. Amerika Birleşik Devletleri halen bir dev olarak kalıyor ama ayakları çamurda olan bir devdir. O şu an için en büyük askeri güce sahiptir ama kendisini bunu pek de iyi kullanamaz buluyor. Amerika Birleşik Devletleri drone savaşına yoğunlaşarak risklerini asgariye indirmeye çalıştı. Eski Savunma Bakanı Robert Gates geçenlerde bunu askeri olarak tamamen gerçeklerden uzak bir görüş olarak ihbar etti. O, bize savaşların ancak kara savaşıyla kazanılabileceğini, ABD başkanının ise kara kuvvetlerini kullanmaması için hem siyasetçiler hem de halktaki yaygın hissiyat vasıtasıyla muazzam bir baskı altında olduğunu hatırlatıyor.

Jeopolitik kaos durumunda herkes için problem, bunun beslediği üst seviyedeki endişeler ve bunun yıkıcı aptallıkların hakimiyeti için sunduğu fırsatlardır. Mesela artık Amerika Birleşik Devletleri savaş kazanamayabilir ama düşüncesizce yapılmış eylemleriyle kendisi ve diğerlerine muazzam zararlar verebilir. Amerika Birleşik Devletleri bugün Orta Doğu'da ne yapmaya çalışırsa çalışsın, kaybeder. Orta Doğu'da şimdiki güçlü aktörlerin hiçbiri (gerçek manada hiçbiri) artık işaretleri Amerika Birleşik Devletleri'nden almıyor. Buna Mısır, İsrail, Türkiye, Suriye, Suudi Arabistan, Irak, İran ve Pakistan da dahil (Rusya ve Çin'den ise bahsetmiyoruz bile). Bunun Amerika Birleşik Devletleri için teşkil ettiği siyasi ikilem, New York Times'ta tüm detaylarıyla kaydedildi. Obama yönetimi içinde iç tartışmaların sonucu süper belirsiz bir uzlaşma oldu. Başkan Obama güçlü olmaktan ziyade sallanır vaziyette görünüyor.

Neticede, 10 senede gerçekleşeceğinden kesinlikle emin olabileceğimiz iki gerçek sonuç var. İlki, son müracaat mercii para birimi olarak Amerikan dolarının sonudur. Bu gerçekleştiği zaman Amerika Birleşik Devletleri, milli bütçesi ve ekonomik operasyonlarının maliyeti için büyük bir korumayı kaybedecek. İkincisi, Amerikan vatandaşları ve sakinlerinin hayat standartlarında düşüş, muhtemelen ciddi bir düşüştür. İkinci gelişmenin siyasi sonuçlarını detaylı bir şekilde tahmin edebilmek zordur ama bu hiç de az olmayacaktır.

Kaynak: El Cezire Amerika

Dünya Bülteni için çeviren: Arif kaya

Ortadoğu'da yükselen güç-değer çelişkisi

Akif Emre

Uzun zamandan beri, 1970'lerden itibaren ama özellikle 80'lerden sonra yoğunlaşarak Immanuel Wallerstein, Amerika'nın düşüşü tezini dile getirir. Soğuk savaş döneminin bitmesiyle birlikte Amerika merkezli tek kutuplu düzende, yani 'tarihin sonu'nun ilan edildiği, bu ülkenin tek küresel aktör haline geldiği dönemde bunu savunmak cesurca idi. Bugünlerde daha çok kişi, en azından Amerika'nın eski gücüne sahip olmadığında hemfikir gibi.

Amerika'nın siyasal ve askeri güç olarak hala en güçlü olduğu ama ekonomik olarak eskisi gibi olmadığı, en azından karşısına güçlü rakiplerin çıkmaya başladığı, dolayısıyla ekonomik gerilemenin askeri ve politik kapasitesini de aşağıya çektiği muhakkak. Amerika'nın düşüşünün somut olarak bölgemiz için ne ifade ettiğine bakacak olursak, 11 Eylülle beraber başlayan işgal sürecinin düşüşe geçen bir imparatorluğun yarılarına dair bir düzenleme olduğunu belirtmeye gerek yok. Düşüşe geçen her imparatorluk tehlikeli olur. Amerika da muhtemel rakipleri karşısında kontrollü düzenleme yaptı.

Amerikan düşüşüne dair iddialarını sürdüren Wallerstein, 'Orta Doğu'da şimdiki güçlü aktörlerin hiçbiri (gerçek manada hiçbiri) artık işaretleri Amerika Birleşik Devletleri'nden almıyor. Buna Mısır, İsrail, Türkiye, Suriye, Suudi Arabistan, Irak, İran ve Pakistan da dahil' demiş. Çok iddialı olan bu söz belki bölgedeki ülkelerin yöneticilerinin ve vatandaşlarının gururlarını okşayabilir. Dünyanın her tarafındaki istihbarat ağı ve bunları değerlendirecek 'düşünce kuruluşları'nın yanı sıra akademik ve entelektüel kapasitesine rağmen bunu düşünmek kulağa hoş gelebilir. En azından bölge ülkelerinin karar verme kapasitelerinin artması, bağımsız inisiyatif geliştirmeleri yönünde eskiye göre daha ileri olmalarını temenni etmekte beis yok.

Tarihin sonu ilan edildiğinde, kapitalizmin nihai zaferi olarak işaretlenmişti. Amerika'nın tek kutuplu dünyanın yegane küresel gücü olması ile tarihin sonunun geldiği tezi aynı stratejik bakışla algılandığı için küresel kapitalizm de Amerika demek oldu. Amerika'nın düşüşe geçtiğini söyleyenlerin hemen hiçbiri küresel kapitalizmi sorgulamıyor aslında. Mesela Amerika'nın karşısına Çin'in yükselişini koyanlar Doğu'nun bu yükselen gücünün hangi ekonomi-politik değer/sistemle rakip olduğu soru-

Dünyanın her tarafındaki istihbarat ağı ve bunları değerlendirecek 'düşünce kuruluşları'nın yanı sıra akademik ve entelektüel kapasitesine rağmen bunu düşünmek kulağa hoş gelebilir.

nunu gündeme getirmiyor.

Çok uzağa gitmeye gerek yok; Wallerstein ekolünün dillendirdiği Amerika'nın düşüşü tezinin Ortadoğu'ya uygulanmış versiyonu üzerinden benzer sorgulamayı yapmamız biraz rahatımızı kaçırabilir. Küresel ölçekte Çin yahut Rusya'nın rakip olarak Amerika'nın karşısına çıkmaları ile küresel kapitalizmin sorgulanır olması arasındaki temel çizgiyi fark etmediğimizde güç ve sistem çelişmesini çözememiş olacağız. Bu düşüş hikayesini Ortadoğu'ya uyguladığımızda güç dengeleri ile alternatif sistem ve değerler sisteminin neresinde durduğumuz sorusuyla yüzleşmek zorunda kalırız.

Eğer Amerikan gücü Ortadoğu'da eskisi gibi etkin değilse, bölgesel güçler daha bağımsız karar alıyor ya da Amerika'dan bağımsızlaşıyorsa soru şu olmamalı: Amerika'nın gücünün yerini hangi güç/ler alacak? Bunu yerine sorulması gereken yakıcı soru ise; Ortadoğu'da yükselen yeni güçler hangi değer sistemleri, hangi ekonomi politik

Ortadoğu'da hangi
ülke küresel ka-
pitalizmin yahut
ABD'nin temsil ettiği
ekonomik sistemin
alternatifi ya da
buna karşı meydan
okumaya giriyor?

düzenler üzerinde yükseliyor?

Bölgede son yüzyıl içinde yaşananlara bakıldığında siyasi, ekonomik, askeri bakımdan müdahil olan bölge dışı aktör değişikliğinin dışında temel çelişki farklılık olmadı. Osmanlı sonrası bölgeyi dizayn eden İngilizlerin çizdiği harita büyük ölçüde geçerli. Ortadoğu'nun şifreleri büyük ölçüde Britanya imparatorluğu tarafından belirlendi ve patronluğu kaybetse de etkisini sürdürüyor. İkinci Dünya Savaşı sonrası Amerika'nın bölgeye gelmesi Anglosakson sömürgeciliğin devamıydı. Soğuk savaş dönemi yaşanan Sovyet rekabeti somut olarak Osmanlı sonrası gerçekleşen dizaynın sürdürülmesi anlamına geldi.

Batı ittifakının askeri, ekonomik, siyasi tahakkümüne karşın Ortadoğuda kapalı ekonomiler devam etti; ne kapitalizmin ne sosyalizmin tam anlamıyla uygulandığı söylenemez. Nasır dönemi Mısır ne kadar sosyalist idiyse Enver Sedat döneminin Mısır'ı da o kadar kapitalistti. Her iki sistem de politik yapıları şekillendiren elitleri belirlerken halkın hayatını, alışkanlıklarını, üretim biçimlerini temelden değiştiren yapılar değildi. Ama her birinin ortak yanı bölgenin tarihsel ve kültürel birikimine yabancı oluşlarıydı.

Eğer Amerika'nın gücünün geri çekilmesi söz konusuysa bunun yerini dolduran askeri, ekonomik gücün hangi sistem üzerinde yükseldiği sorusunu sormadan güç yarışına girmenin 'değer' sahibi bir bakış olmadığı aşikar. Ortadoğu'da hangi ülke küresel kapitalizmin yahut ABD'nin temsil ettiği ekonomik sistemin alternatifi ya da buna karşı meydan okumaya giriyor? Küresel ölçekte nasıl Çin, daha önce Japon deneyiminde olduğu gibi, kapitalist değerlere yaslanarak yükseliyorsa bu değişim de daha adil bir dünya kurulacağı anlamına gelmeyecek, sadece aktör değişimi anlamında bir eksen kaymasından ibaret

kalacaktır.

Ortadoğu ölkelerinin kendi değerler sistemlerini üretmeden güç yanılması yaşamaları bu coğrafyanın bağımsızlaşması, kendine dönmesinden çok küresel kapitalizmin yerli versiyonlarına dönüşmesi anlamına gelir. Kapitalizmle ulusdevlet ilişkilerinin geldiği aşamayı doğru okuduğumuzda güç dönüşümünün modernliğin bir sonucu olarak kapitalizmin aşınmasından çok onun eklenerek yeniden üretilmesi anlamına geldiğini görebiliriz. Bu çerçevede Türkiye’de yaşanan dönüşüm iyi bir okuma parçası olabilir. Kapitalizmle işbirliği yaparak, neoliberal politikaları kurumlaştırarak güçlenmek bölge dışı güçler karşısında görece inisiyatif kazanmayı sağlayabilir. Bu durum kapitalizme meydan okuduğunuz anlamına gelmediği gibi yerli versiyonunu yenide üretilmesiyle de sonuçlanabilir.

Kaynak: Yeni Şafak Gazetesi

> DÜBAM DUNYA BÜLTENİ ARAŞTIRMA MASASI

YENİ ABD DIŞ POLİTİKASINDA ASYA FAKTÖRÜ

> 2013 KASIM
DÜNYA BÜLTENİ ARAŞTIRMA MASASI

DÜBAM Yayınları
Küresel İletişim Merkezi
Barbaros Bulvarı, Balmumcu / Beşiktaş
Tel: (0212) 274 80 21 – 274 80 22
www.dunyabulteni.net

